

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

שופטים

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодец Торы
info@kolodetztory.com

ארה"ב:
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2026 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת שופטים

אמונה ובטחון

תמים תהיה - כי הכל לטב עבד ד

אלול

שופטים ושוטרים תתן לך - ב'שערי' השנה החדשה ה

משנכנס אלול מרבים בתשובה - כהכנה לקראת יום הדין ט

בין אדם לחברו

צדק צדק תרדוף - צדק משלך ותן לו יד

ספח"ק בת עין

הכה להתפלל בימים נוראים הבעל"ט ניתן לנו ע"י התבוננות שאינו ראוי מצד מעשיו דק מצד רחמי השי"ת

וז"ל, עוד יש לרמז בפסוק זה, הנה עיקר הדבר המביא את האדם שיוכל לעמוד לפני הבורא ב"ה להתפלל ולבקש מאתו על בני חיי ומזוני בימים הנוראים הללו, הוא על ידי בחינת ענוה אמיתית, היינו כשמתבונן בשכלו שפלות עצמו בהאיך אנפין יקום קדם מלכא לבקש על נפשו, רק על ידי שהוא ארך אפים אף לרשעים (סנהדרין קיא.ג.), זה הבחינה גורמת שיוכל לעמוד ולבקש על נפשו מבורא עולמים ב"ה בימים הנוראים האלו.

ועיקר הסיבה לזה שהבורא ב"ה מאריך אף הוא בחינת ענוה כנ"ל, שתיבת ענוה גימטריא אפים, מרמז שעל ידי שמתבונן שמצד מעשיו אינו ראוי לכולם ויש לו גודל בושע והכנעה אפילו לפתוח פיו לבקש על נפשו, זה הוא הגורם למדת ארך אפים - שהש"י מאריך לו אפו, ומשפיע לו לעת עתה חסד ורחמים ממקור החסד עד שזוכה לתשובה אמיתית.

והנה במזמור לדוד ה' אורי וגו' (תהלים כז) יש בו י"ג פעמים שם העצם ב"ה, כנגד י"ג מכילין דרחמי. ושם החמישי ממזמור הנ"ל הוא (התיבות) בנועם ה', והוא מרמז על המדה החמישית שהוא מדת אפי"ם, שבזה הבחינה יוכל להתיצב ביום ראש השנה לפני בורא עולמים ב"ה לבקש על נפשו.

וזהו 'אתם נצבים היום' זה ראש השנה כדאיתא בזה"ק (ח"ג רלא.) על פסוק (איוב ב א) ויהי היום ויבא גם השטן בתוכם להתיצב על ה', ואמרו חז"ל ויהי היום זה ראש השנה וכו', וזהו אתם נצבים היום, היינו שביום ראש השנה עיקר הבחינה להתיצב כלכם לפני ה' אלוקיכם, לבקש על השפעת חסד ורחמים ממקור החסד, הוא על ידי בחי' נצבים גימטריא נועם הוי"ה, שמרמז על מדה חמישית שהוא ארך אפי"ם, היינו שעיקר הפתחון פה שיש לו להתיצב ולבקש על נפשו הוא רק על שהוא ארך אפי"ם אף לרשעים ולא מצד מעשיו וזכותו, וזה הוא רק על ידי מדת ענוה ושפלות באמת שגורם להמשכת מדה זו, יהי רצון שנזכה לזה אמון כן יהי רצון.

(בת עין, פרשת נצבים ד"ה עוד יש לרמז)

פרשת שופטים

תמים תהיה - כי הכל לטב עבד

בפרשתן (יה יג), 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך', וברש"י, התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו. פסוק זה הוא היסוד ואבן השתיה' לאורחות חיו של כל איש מישראל, שיחיה באמונה פשוטה בלא שום חקירות ודרישות, וכן אמרו חז"ל (מכות כד.) 'בא חבוקן והעמידן על אחת שנא' (חבוק ב ד) וצדיק באמונתו יחיה', ולכן כפל רש"י הקדוש תיבת 'תמימות' - כי זה כל האדם.

בא וראה עד כמה גדולה ונשגבה מעלת ה'תמימות', ממה שכתב 'רבינו בחיי' (ד"ה כי תועבת) בביאורו של פסוק 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך', שבא לומר לאדם כשתהיה תמים, אזי תהיה עם ה' אלוקיך, כדוגמת הנאמר במשה רבינו ויהי שם עם ה' (שמות לד כח). וכאשר

יזכה להיות עם ה' אזי יאיר עליו אור העליון כמו שנאמר (דניאל ב כב) 'ונהורא עימיה שרא'. ולמדך הכתוב הזה על מעלת מידת התמימות ועל גודל שכרה. וכן אמר דוד המלך (תהלים מא יג) ואני בתומי - ע"י שאתהלך בתמימות, תמכת בי ותציבני לפניך לעולם - שעל ידי התמימות עומד האדם כביכול לפניו קוב"ה לעולם.

ובן פירש גם רבינו 'הרוקח', והוסיף דבר נורא, כי מהאי טעמא אמרו חז"ל (בר"ר סח יב) שדמותו של יעקב אבינו חקוקה בכסא הכבוד, כי הוא היה 'איש תם', על כן זכה להיות 'עם ה' אלוקיך', ורמו לדבר ממה שמצינו בנבואתו של יחזקאל ב'מעשה מרכבה' דכתיב (א י) 'ודמות פניהם פני אדם', ס"ת תמים.

והנה כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שם עולם, שער שמירת השבת פ"ג בהנה"ה) וז"ל, וביון שדעת האדם מעוטה כל כך, אין לנו לחקור אחר הנהגתו של מלך מלכי

א. וזאת האמונה צריכה להיות בתמימות ובשלמות, וכמו שפירש הגה"ק החיד"א זי"ע (נחל קדומים) לשון הכתוב 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך', וז"ל, אפשר דהכוונה דאפילו בלבו לא יהרהר אחר מידותיו ית', וזהו שאמר תמים תהיה עם ה' אלוקיך - אפילו בהרהור שאין מכיר בו אלא ה' תהיה תמים, כי הוא בוחן לב וחקר כליות, עכ"ל. כך אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, כי הנה גם בפרה אדומה מצינו שנאמר בה תמימה, אמנם תמימותה של פרה אינה נפסלת אלא בב' שערות, לא כן תמימות האמונה צריכה להיות בשלמות, עד שאפילו 'שערה אחת' פוסלת בה... ומ"מ תדע, שפרה אדומה שהשחירו שערותיה שוב אין לה תקנה, אבל יהודי שהשחירה אצלו האמונה אפילו ב'שערות הרבה' תמיד יכול לחזור ולשוב ולהתחזק באמונה מעתה.

ב. כה הביא בספר 'שיח זקנים' (ח"א עמ' ע) בשם הרה"ק מסקווירא זי"ע שתמיד דרכו של רש"י לקצר וכאן האריך - לרמוז ולהדגיש ביותר על מעלת התמימות, וללמד לאדם כי כל ימיו עליו לחזור ולשנן 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך' עד שיכנסו הדברים היטב לעומק לבבו.

ג. כתב 'בעל הטורים', וז"ל, תי"ו גדולה (האות ת' בתיבת 'תמים' היא תי"ו רבתי, לומר לך) - שאם תלך בתמימות כאילו קיימת (את התורה) מאל"ף עד תי"ו. כי זה יסוד כל התורה כולה להלך בתמימות מתוך אמונה שלימה בבורא ית"ש.

ד. המגיד מדובנא (אהל יעקב חקת) נשא משלו, לאיש כפרי עם הארץ שעלה לגדולה ונהפך לעשיר גדול, עד שעלה בליבו לקחת לחתן את בנו של המרא דאתרא, קרא האיש לשדכן וציוה עליו לילך אל הרב ולהביא את הדבר לגמר, בתחילה לא הסכים הרב 'לשמוע', באשר מעולם לא דיבר עם אותו איש כפרי מאומה... אך השדכן הצליח להטות לב הרב, באמרו לו כי אותו כפרי מבטיח נדוניא גדולה שעל ידה יוכל הבן לעסוק בתורה כל ימי חייו בלא שום דאגת פרנסה.

אחר ה'שבע ברכות' ניסה אבי הכלה להתיישב ליד הרב, לסדר עמו כמה עניינים, וראה שבכל פעם שרוצה לדבר עם הרב ה'מחותן' הרי הוא משתמט ממנו, פעם מתרץ עצמו שהוא ממהר... או שהוא עסוק ואינו יכול עכשיו

המלכים הקב"ה, וצריך האדם להתהלך עמו בתמימות, וליהאמין שכל מה שהוא עושה הכל לטובה, כי מפי עליון לא תצא הרעות, ואז בוודאי יזכה לראות בסוף באלו הדברים גופא שהכל רב טוב וחסד, כמו שמובא בגמרא (ברכות ס:) במעשה דרבי עקיבא, עכ"ל.

שופטים ושופטים תתן לך - ב'שערי' השנה החדשה בפרשתן (טו יח), 'שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך', ופירשו צדיקי הדורות כי נרמז כאן על עבודת האדם בחודש אלול, שהוא ה'שער' לשנה החדשה הבעל"ט, ועל כך נאמר 'שופטים ושופטים תתן

לדבר... עד שפעם אחת הצליח לתפוס את הרב ואמר לו, הנני תמה מאד, הרי ב"ה הננו מחותנים נפלאים, הנני מהנה את מע"כ בנתינות הגונות, והננו מבינים זה את זה, מדוע אינך נותן לי לדבר עמך מאומה... אמר לו הרב, אכן הכל טוב ויפה, אבל עליך להבין, כי בן עיר יש לו השגות שונות לגמרי מאיש כפרי, וכ"ש בן תורה שהוא רחוק בדעתו מעם הארץ וביותר ה'רב', וההבדל בין מחשבתנו ודעתנו הוא הבדל שמים וארץ, וממילא אין ברצוני לדבר עמך... הפלא הגדול אינו מה שאין אנו מדברים, אלא להיפך, התמיהה היא כיצד בעל העגלה נעשה 'מחותן' עם הרב, הרי אין לנו כלל שפה אחת, אלא מאי, הקב"ה סיבב כך, אבל מכאן עד שתבוא לתמוה מדוע איננו מדברים יחדיו... הרי אין מציאות בעולם שנהיה שוים זה עם זה בשפה ברורה ובנעימה... וממשל לנמשל, כיו"ב ממש, הקב"ה שהוא רם על כל רמים, אין חקר לתבונתו, השפיל עצמו לאיש הפשוט, נתן לנו את תורתו וכביכול השתדך אתנו, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות נז.) על הפסוק (להלן לג ד) 'תורה צוה לנו משה מורשה, אל תקרי מורשה אלא מאורסה, והנה אנו תמהים מדוע הקב"ה אינו מדבר עמנו - מדוע אינו מסביר לנו דרכי הנהגתו... והלא אין לנו שום השגה במוחנו בכדי להבין את דרכי ה'... בל נהיה כאותו שוטה שרוצה לדבר ולהבין את דרכי הרב דמתא...

מסופר שהגה"צ אב"ד נירבאטור אמר פעם להרה"ק מסאטמאר זי"ע, זה עתה הייתי בארה"ק, וראיתי שם דבר פלא... שעשו שינוי השם למעליותא ל'דרייווער' (מנהיג רכב), כי אם בשנים קדמוניות היו מכנים אותו בדרך זלזול בעל עגלה, הרי עתה הם מכנים אותו בשם נהג מלשון מנהיג... נענה לו הרה"ק בחריפות לשונו, מדוע אינכם מבינים, אמאליגע בעלי עגלה זענען היינט געווארן מנהיגים... (אלו שהיו בעבר 'בעלי עגלה' נעשו עתה למנהיגים... וד"ל). ע"כ המעשה. ושיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד לדידן, שאם נדמה לו לאדם שהינו 'נהג' ו'מנהיג' - יזכור היטב שאינו אלא בעל עגלה... אינו מנהיג כלל את העולם ואת עצמו, ואל יחשוב שבידו להבין הנהגת העולם.

ה. סיפר הגה"צ הרי"מ שעכטער שליט"א מעשה בילד קטן שטיפס על הגג וראה משם שתי מחזות שאינו רגיל בהם, אחד הפוך ממשנהו, מחזה אחד של רציחה ואכזריות, והמחזה השני של רחמנות נפלאה, מצד אחד ראה אב העומד בסמוך לבתו הקטנה בת שש שנים, הבת רועדת מפחד ואביה גוער בה בקולות וברקים והיא בוכה מאין הפוגות, והאב אינו מסתפק בצעקות אלא מכה אותה עוד ועוד, ולא זו בלבד אלא שגם האם עומדת שם ועוזרת לאב לצעוק על הילדה... לבו לא עמד מרוב רחמים... כזאת אכזריות...

לאידך ראה בצד השני למרחוק, שיושבים ביער קבוצת בריונים מגודלי פרא, ובסמוך להם יושב בחור מבוגר שנראה שאינו 'חלק' מהם, כולו חיוור ולבן בלא שום צבע בפנים, והבריונים הרשעים נותנים לו כל טוב שבעולם, מעדנים וממתקים, בשר צלוי ושמן... עד ששב אליו מאור פניו, שמח הילד על גודל הרחמים שנגלה לפניו. והנה, ככה ראו עיניו, וזאת היא התמונה שנגלתה אליו, אבל מה האמת... אותה ילדה קטנה היא חולנית ל"ע, והוריה השיגו אך בקושי ממיטב כספם תרופה יקרה שהיא היחידה להצלת חייה, אך הילדה קטנה היא ואינה מבינה את הענין, לכן היא סוגרת פיה בכל כחה, ואין ברירה להוריה המסורים והאוהבים אלא לריב אתה ולהכריח אותה שתקח התרופה, כי אם לא תיטול את התרופה הרי במהרה תשיב נשמתה ליוצרה בשעות הקרובות ה"י... וכל זה אינו אלא לטובתה הגמורה.

לאידך גיסא, אותה חבורה היתה חבורת אוכלי אדם ל"ע, וכשתפסו את הבחור מצאוהו שהוא כחוש לגמרי, מה גם כשהבין את מר גורלו מיד יצאה ממנו כל חיותו... על כן הרבו לתת לו מאכלים שמנים ומתוקים בכדי לפטם אותו, ואז יערב אותו מסכן לפיהם... והכל לרעתו הגמורה ל"ע.

הא למדת שאכזריות או רחמנות אינו תלוי בפעולה, אלא ב'תוצאה' - אם היא מביאה חיים היא פעולת רחמנות - וכרופא שמחתך בבשר החי ומשאירו פצוע לתקופת מה, אם לא יעשה כן אלא יחבק את החולה ויבכה עמו,

באר הפרשה - פרשת שופטים

וימנע עצמו מלחתוך כדי שלא להכאיבו, לא יהיה בזה אלא משום אכזריות, וכלל לא ייקרא בשם 'רחמנות'... לאידך גיסא, מאכלים הערבים ומתוקים שיש בהם סם המוות, הרי לא יכונה לזה אלא שם אכזריות ולא רחמנות. ומכאן יבין האדם לעצמו שאין בידו להשיג כלל דרכי הבורא ית"ש, שאף אם נראה לו בעיניו כדבר אכזרי רח"ל, הרי אינו רואה את כל התמונה בשלימותה, ואינו רואה את התוצאה מאותו מעשה...

1. מעשה היה בירושלים בימי קדם, בשני אברכים שהיו לומדים ב'כולל ליוצאי גאליציא', והיה אחד מהם רודף את חברו עד חרמה... בכל עת מצוא היה מתנכל אליו בכל מיני 'חכמות' והצקות, בצר לו היה ה'נרדף' נכנס לשפוף את צערו בפני הרה"ק רבי דוד בידערמאן מלעלוב זי"ע, בכל עת היה הרבי מנחמו וחוזר בפניו על דברי חז"ל (גיטין לו:): 'הנעלבין ואינן עולבים שומעין חרפתן ואין משיבין, עושין מאהבה ושמחין ביסורין, עליהן הכתוב אומר (שופטים ה לא) ואוהביו כצאת השמש בגבורתו' - 'בוא יום ותראה כי השתיקה הביאה לך רווחים גדולים ועצומים, שתוק נא וירווח לך בבוא העת. דברים אלו היו משקיטים במעט את סערת רוחו, עד ששב ה'רודף' למלא סאתו במנת בושות בזיונות ורדיפות, אז היה ה'נרדף' ממחר שוב אל הרה"ק, והרבי הזכיר לו כבראשונה 'הנעלבין ואינן עולבים שומעין חרפתן ואין משיבין...' וחוזר חלילה.

עברו הימים ובנו של הנרדף הגיע לפרקו והתחילו ה'שדכנים' לדבר בו נכבדות, אלא שבכל פעם שנתקרבו הדברים לידי גמר ב'שבירת צלחת', נשמע סירוב מהצד השני, וכל זה נזקף לזכותו של ה'רודף' שהיה מתייגע יומם ולילה להודיע לכל על חסרונותיו של המדובר ושל משפחתו... פקעה סבלנותו של ה'נרדף' ומיהר אל הרבי בזעקת 'הצילני נא'... אך הרבי בשלו, חז"ל אמרו 'הנעלבין ואינן עולבים שומעין חרפתן ואין משיבין, ואוהביו כצאת השמש בגבורתו'. וכן היה גם כאשר הגיעה גם בתו לפרקה בתוך כך, והוכרח הרודף להוסיף כמה 'שעות' לעבודת הקודש שבחר בה... כי מעתה עליו לדבר סרה לא רק על בנו אלא אף על בתו של צדיק נעזב זה. ביום מן השמים נפתחו שערי שמים, ונגמרו ב' השידוכים בכי טוב - בשידוך אשר היה נהוג לפעמים בעיה"ק ירושלים ושמו נקרא 'א' בייט' (מלשון 'חליפין'... שב' משפחות משתדכים פעמיים כאחד, זה נותן בן וזה נותן בת ובן), והיו עיני ה'רודף' ראות וכלות ואין לאל ידו להושיע. משקרבו מועד ב' החתונות, וירא הנרדף כי אין הפרוטה מצויה לצרכיו היום יומיים, עאכו"כ לצרכי נישואים כפולים. בלית ברירה שם פעמיו לעיר הבירה וויען (ווינא), לפקוד את ביתו של 'משה הגביר' אשר היה ידוע כאיש חסד נדיב לב, אולי יחוס עם עני ואביון... מיד בהגיעו לווען מיהר לבית הגביר, שם נודע לו שאינו 'בן יחיד', וקבעו לו שביום פלוני 'יזכה' להיכנס לחלות את פני הגביר...

בלית ברירה שכר הלה חדר בבית המלון באותה עיר עד הגיע זמנו להתקבל אצל העשיר. בהגיע זמנו אסף את מטלטליו בדרכו לעזוב את המלון, כי מה לו לחפש ברחובות וויען אחר שכבר יתקבל אצל 'משה הגביר'. וכאן... נתהפך מזלו לטובה וברכה, כי בדרכו נכנס ל'בית הכסא' מצא שם אוצר, ארנק מלא וגדוש במטבעות לרוב, מיד חישב בדעתו כי מצד הדין מותר לו לקחת המעות שהרי רוב הנמצאים שם הינם גויים ו'אבידת עכו"ם מותר' (הור"מ רסו א) לאידך אוי לו ואוי לנפשו אם ייתפס בכך, על כן נטל את המטבעות ועירבם יחד עם הפרוטות המועטות שהיו ברשותו עד עתה, ואת הארנק של ה'גוי' זרק לתוככי ביה"כ, ומיהר להימלט על נפשו פן יתעורר 'בעל האבדה' לחזר אחר אבדתו... אך את אשר יגור בא לו, כי ברצותו לצאת מבית המלון כבר היה הבית מוקף בשוטרים רבים שבאו לחפש אחר ה'גנב' שגנב את הארנק מהשר גדול ששהה שם ביום הקודם, 'פקודה' ניתנה מראש השוטרים שעל כל הנמצאים להישאר איש איש בחדרו, והשוטרים יחפשו בכל החדרים עד שימצאו את הגנב, בלית ברירה חזר היהודי לחדרו כשהוא חרד לקראת הבאות...

כאשר הגיעו השוטרים אל חדרו של היהודי פשפשו ומצאו בכליו סכום אדיר הדומה כמעט לסכום האבידה (כי לא היה הסכום ממש כסכום האבידה, שהרי הוסיף עליהם כמה פרוטות משלו, וגם את ה'ארנק' לא מצאו), מיד חשדו בו שהוא הוא ה'גנב' (באותה העת היה דבר זה כרוך אף בסכנת מוות מצד המלכות) דאל"כ מניין לעני כמותו סכום גדול כל כך, אולם כאשר שמע היהודי את דבריהם נענה ואמר בבירור, איני יודע מדוע נטפלתם אלי, הרי אנכי מנהל עסקים גדולים בכולל גאליציא בארץ ישראל, ואלפי אלפים דינרי זהב וכסף עוברים תחת ידי בעסקאות שונות, ואין סכום כזה בגדר חידוש אצלי כלל. השוטרים שעמדו מסביבו לא ידעו מה לעשות בדינו, שכן לא ידעו מה הוא סח, מהו 'כולל' ומהו 'גאליציא'... ואלו עסקים נערכים שם... מכיוון שכן החזיקו אותו במעצר, ולבינתיים שלחו על ידי ה'קאנסול' שלהם בארץ ישראל שיברר ב'כולל גאליציא' אודות זה האיש ומה מעשיו. בהגיע ה'שליח' אל הכולל אינה ה' ופגש במיודענו ה'רודף', וישאלהו האיש 'התכיר את פלוני ומה מעשיו'... שאלו הרודף, מי שלחך הנה, ויען השליח 'מעיר הבירה וויען נשלחתי לברר אודותיו, הבין הרודף שמן הנראה מפרסם הלה את עצמו בפני הגבירים הנדיבים כעני מרוד וחסר

לך, כי 'שופטים' מרמז על הבנת השכל, שצריך להתבונן על כל השנה הבאה, גם צריך להתבונן היטב במעשיו ו'לראות' בעיניו את גודל השפעת עבודתו בחודש זה ולהיטיב דרכיו ולחזור בתשובה, ואילו 'שופטים' מרמז

כל, והם שלחו לברר אם דבריו כנים ומצבו גרוע כל כך או שמא רמאי הוא. החליט הרודף לגמור אתו את החשבון והחל לדבר גדולות ונפלאות – תדע לך, שיהודי זה מהסוחרים הכי גדולים כאן בכולל, משופע הוא במעות ועשירות לרוב... כשמוע ה'שליח' את דבריו שלח את ה'דיעות' לווען, שם שחררו את היהודי עם האוצר הגדול בידו, ו'ליהודים הייתה אורה'.

משחזר ה'רודף' לביתו שבעיה"ק ירושלים מיהר לעלות להיכל הכולל, וערך שם מסיבת 'לחיים' בנדיבות והרחבה, שם נשא את דברו וגולל את כל חסדי המקום עמו... והפטיר, יודע הנני בבירור שאחד מבני הכולל כאן הצילני ממוות לחיים, ואף העלה אותי מבירא עמיקתא לאיגרא רמא בעשירות מופלגת, מודה אני לו בכל לבי... ועד היום הזה מפורסמים צאצאיו כ'בעלי פרנסה'.

ומלבד שמכאן נראה על גודל שכרו של זה השומע חרפתו ואינו משיב, אך בעיקר מה שלמדנו מכאן הוא גילוי הטובה שנצמחה לו מהרעה דייקא, שרק על ידי אותו 'רודף' זכה שנתקיים בו 'מקימי מעפר דל מאשפות ירים אביון, להושיבי עם נדיבים'...

מִן הַבָּאָר

אף כי ימים אלו נראים כ'סוף' השנה, מ"מ ידע שהם כ'ראש' וראשית לשנה הבאה – וכמו שגופו של אדם תלוי בראשו, כך כל השנה הבאה תלויה בימים אלו, אם אך ישכיל לנצלם כראוי. וכבר הובא ב'תורת אבות' (אלול) וז"ל, הרה"ק רבי יחיאל ממוש ז"ל היה אומר, הלכה פסוקה מה"ק מלעכאוויטש ז"ל, אלול איז דער אנהייב יאר (אלול הוא תחילת השנה, ואל תביט עליו כ'סוף' שנה), ע"כ, וכלומר, שהגוף נגרר אחר הראש.

ז. וכך אמרו בעלי הרמז כי 'מזל אלול בתולה' – והנה 'בתולה' היא בכלל הנשים – שניתנו להם בינה יתירה (נדה מה:), ובהקדם הביאור הידוע מדוע אשה פסולה לעדות, ואל תשיביני שפסולה מחמת שאין בה דעת – שהרי בפירוש אמרו 'בינה יתירה ניתנה באשה יותר מבאיש'. אלא אכן, אדרבה, מאחר שיש בינה יתירה והיא מבינה דבר מתוך דבר, מטעם זה גופא פסולה לעדות, דחיישינן שמא כשתראה אחד רודף אחר השני להרגו כבר תראה בעיני שכלה את כל המעשה ותבוא להעיד, ובאמת על העד לראות את המעשה בעיניו ממש, על כן אמרו מזל אלול בתולה – שננהג כאותה אשה המבינה דבר מתוך דבר, וכבר עתה נראה בעיני השכל כי ממש בקרוב בוא יבוא ר"ה ועמו כל השנה הבעל"ט התלויה בו, ונבין כי הכל תלוי בהנהגתנו בחודש זה...

ידוע מאמרו של הסבא מקעלעם (כתבי הסבא מקלם, ימים נוראים, עמ' פח) כי הכל מאמינים שראש השנה הוא יום הדין וכל באי עולם יעברו לפניו כבני מרון, אלא שמעלה יתירה יש לצדיקים והוא 'כח הציור', כלומר שלתוקף אמונתם הרי הם רואים לנגד עיניהם בציור השכל את קדושת היום 'כי הוא נורא ואיום', ואילו אצל שאר בני אדם אין זה כדבר המוחש ובבחי' ראייה, ועל כן אינם מכינים עצמם כדבעי וכדוגמת הצדיקים.

ובזאת יתבאר דברי המדרש הנודעים (ויק"ר ל יד) אודות ארבעת המינים שהם כנגד אברי האדם, אתרוג דומה ללב, לולב כנגד השדרה, הדס כנגד העין וערבה דומה לפה, ולכאורה יש מקום להקשות, כי בשלמא לגבי אתרוג בדין הוא שיהא ניטל אתרוג אחד כי גם באדם יש רק לב אחד, וכן בלולב שיש רק שדרה אחת, אכן בהדס קשה מדוע עלינו ליטול שלושה הדסים והרי אין לו לאדם יותר משני עיניים, גם יש לתמוה בלשון הכתוב (קהל ב יד) 'החכם עיניו בראשו והכסיל בחושך הולך', וכי רק לחכם יש עיניים...

אלא ביאורו, כי כאן רמז לנו, שלחכם יש עוד 'עין' שאין לכסיל, וכמאמר חז"ל (תמיד לב) 'איזהו חכם הרואה את הנולד', ונמצא שבאמת יש לו שלושה עיניים, שני עיניים הקבועים בראשו וכמו שיש גם לכסיל, בנוסף לכך יש לו עוד 'עין' לראות בו את הנולד... ועל כן נוטלים ג' הדסים כנגד ג' העיניים... ועלינו להיות חכם הרואה את הנולד, לראות את כל השנה הבעל"ט כנגד העיניים ו'לראות' כיצד הכל תלוי בר"ה, וממילא כל ההכנה תהיה באופן אחר לגמרי. והרי מילתא דפשיטא היא שאילו היינו יודעים בחודש אלול תשפ"ה ובר"ה תשפ"ו מה שעומד להיות בשנה הזו

על העבודה למעשה, כי אין די בהתעוררות גרידא, כי לא המדרש עיקר אלא המעשה"...

בפרשתן (כ ה), 'ודברו השומרים אל העם לאמר מי האיש אשר בנה בית ולא חנכו ילך וישוב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו, ופירש"י, ודבר של עגמת נפש הוא. ולכאורה קשה, וכי זה הוא עיקר החסרון שיסבול 'עגמת נפש' והרי המיתה עצמה גרועה פי כמה וכמה.

יש שביארו שרש"י בא לפרש, שהנה עצם המיתה במלחמת מצוה נחשבת למעלה גדולה עד מאוד, כי אין לך גדול ממסירות נפש, וכמו שאמר המגיד לבית יוסף אם תזכה תמות על קידוש השם, ואין כל

בריה יכולה לעמוד במחיצתם של הרוגי מלכות. אלא שהתורה חששה שמא בזמן הגבוה ביותר, ברגעיו האחרונים של אדם כשהוא עומד למסור נפשו להשיבה ליצורה בקדושה, תהא מחשבתו נתונה בבית שבנאו ואיש אחר יחנכנו או באשה שארם ואיש אחר יקחנה או בכרם שנמט ואיש אחר יחללנו, וזהו דבר של עגמת נפש - שיהיה עסוק בדברי הבל כגון דא בשעות קדושות אלו, תחת שכל מחשבותיו יהיו נתונות ביחוד השם.

לדין יאמר, ימים גבוהים כאלו ימי הרחמים והרצון, דבר של עגמת נפש הוא אם יהיו עיסוקיו בדברי הבל וריק, במקום לנצל כל רגע ורגע שהוא יקר מפז, כי בזה הנו מאבד בידיים את המתנה הטובה ביותר אשר נתן לנו הקב"ה ברוב רחמיו"ו.

הרי בוודאי כל עבודת ה'אלול' והר"ה היתה בצורה שונה לגמרי... אם כן עלינו להיות 'חכם הרואה את הנולד', ו'לתפוס' עצמנו עתה בשני ידיים...

ח. מעשה בשני אנשים אשר עשו טובה גדולה למלכות בנאמנות ובמסירות, וחפץ המלך להשיב להם כגמולם הטוב, על כן הוציא דבר מלכות מלפניו שיוכלו להיכנס לבית האוצרות למשך חצי שעה וליטול ככל העולה על רוחם. נטלו השניים שקים גדולים בידם, בכדי שיוכלו למלא בהם משופרא דשופרא, בזמן המיועד הגיעו שניהם לבית גנזי המלך. והנה רוחב הכניסה אל האוצר היה צר מאוד ודחקו עצמם להיכנס פנימה, אך דא עקא שמרוב הלחץ זו הדחקה נקרעו שולי השקים, אחד החל לתפור את השק שיוכל למלא תפקידו, גער בו השני, שטיא שכמותך, עזוב את השק ותאסוף אבנים טובות ומרגליות אשר לא יסולא ערכם בפז, ותוכל לקנות בשוויים שקים כחול הים... אולם הראשון המשיך בעבודתו, והזמן אוזל והולך, רגע אחר רגע.. לקראת סוף ה'זמן' גמר לתקן את השק בשעה טובה ומוצלחת והחל למלא בו, אך לא הספיק ליטול אלא מעט, לעומתו השני הלך בידיים מלאות כל טוב, אלא שבדרך הילוכו נפל הכל מידי ארצה... ונאלץ לצאת בידים ריקניות כלעומת שבא... ואילו הראשון לכל הפחות יצא עם כמה תכשיטים יקרים אשר ערכם עולה למעלה למעלה... והנמשל מובן וברור, יש המתעוררים הרבה עד 'שרוצים לכבוש את כל העולם' אך מאחר שלא הכינו כלים לשמור על ההתעוררות למעשה פורחת ההתעוררות ולא נשאר בידם מאומה, אולם לעומתם המקבל על עצמו קבלות טובות ו'קושר' את עצמו. הרי נשאר בידו לכל הפחות 'משהו'...

ט. ואכן, אחריות גדולה מוטלת על כל אחד ואחד מאתנו בימים אלו, וכמו שסיפר הרה"ק מקאברין זי"ע שפעם נסע הרה"ק מלעכוויטש זי"ע בימי אלול ובדרך נכנס לקרעטשמע בכדי שינוח הסוס וישבו שם ערלים 'ושמע אחד אומר לחברו מי שאינו עמל כדבעי למיהוי בחודש הזה לא יהיה לו מה לאכול כל השנה, מיד קרא לאנשיו ואמר להם שמעו מה שזה אומר' (הובא בתורת אבות אלול).

כעין זה היה אומר המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לעוויןשטיין זצ"ל, ימי אלול כימי זריעה בעבודת השדה הם, וכמו שבזריעת השדה, מי שאינו זורע גם הוא ב'טענת אונס' מ"מ לא יהיה לו מה לאכול... כיו"ב הוא לענין עבודת אלול, החכם עיניו בראשו, יזרע כעת ויאכל פירותיו במשך השנה הבעל"ט (קונטרס ימי רצון).

וכבר המשילו את הדבר ל'קבלן' הבונה בניינים לרבים, שהיה מן ה'טועים' החושבים כי ה'פרנסה' תלויה ביד האדם, ולא דווקא במה שנקצב לו ב'ראש השנה', אי לכך כשהיה משלח את בנו לקנות לו אבנים חימר וסיד היה מצווה לקנות מן הגרועים שבשוק - העולים כמחצה מהטובים שבשוק, והיה אומר, וכי מה איכפת לי הרי כל החורים והסדקים שיתהוו בכותלי הבית, וכן צינורות המים שיתפוצצו, הכל יקרה רק בעוד כשנתיים ימים אחר שכל המעות יגיעו לידי...

יומא חדא, בא בנו בברית האירוסין, ויפן האב לבנות לו ארמון כראוי וכיאות לבן 'עשירים' שכמותו, שלח את בנו לקנות אבנים וחימר וכו', כששב הבן מן השוק ראה האב שאף בפעם הזאת קנה מה'זיבורית' שבשוק, ושאל

כבני מרון, אינו אלא מועה, אלא ישוב אל ה' אלוֹקוֹ ב'שער שעבר בו' מיד אחר שעבר על רצון קונו, והיינו שבחודש אלול (באותה שנה שחטא) כבר ישוב ויטוהר עצמו מכל אשר עשה שלא כשורה, ולא ימתין עד 'יום הדין'.

ובה איתא במדרש (ילקוט הושע יד) שובה ישראל עד ה' אלקיך, עד שהוא ברחמים, ומבאר הרה"ק החת"ס זי"ע (דרשות, דרוש לפר' נצבים תקצ"ה) דר"ל שישבו בימי אלול - טרם יבואו ימי הדין".

משנכנס אלול מרבנים בתשובה - כהננה לקראת יום הדין בפרשתן (ז"ה), 'והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שערך', וברש"י, 'המתרגם אל שערך' - לתרע בית דין (לשער בית הדין שהנים אותו) מועה, שכן שנינו (כתובות מה): 'אל שערך, זה שער שעבר בו' (במקום שעבר ע"ז). רמז לה הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע (תשי"ז ד"ה שופטים) שהמתעורר לשוב מדרכיו ולתקן מעשיו רק ב'שער שנידון בו, היינו בראש השנה שכל באי עולם עוברים לפניו

אותו מדוע עשית שטות כזאת, אמר לו הבן, ומה נשתנה בנין זה מכל שאר בנייך... אמר לו האב, 'שטות שבעולם', הרי כל הבניינים אינם אלא לשם ממון, ואם בידי להרוויח אותו הממון ע"י הזיבורית, מדוע לא אעשה זאת (שהרי לא היה מן ה'יראים' את ה'), אבל בנין זה הרי הוא ארמונוך שאתה בעצמך עתיד לדור בו ימים ושנים, וכי ברצונך שבעוד שנתיים יתפוצצו כל צינורות המים, ויתגלו שברים וסדקים בכל פינות הבית...

אף אנן נאמר, אף אם ח"ו במשך השנה פעמים שהאדם לומד מלומדה'דיג, או מתפלל שלא כראוי כל כך וכו' וכו' - אבל בזו העת עליו לידע שכל מצבו ומעמדו בשנה הבעל"ט תלוי ועומד בימים הללו, וכמו שהוא בעצמו עומד לדור במדורו הנבנה באלול דהאי שתא, וכמה עליו להיזהר שתהא עבודתו עידית שבעידית כדי שגם השנה הבעל"ט תהיה עידית שבעידית.

י. איתא מהאר"י הקדוש זי"ע (שער רוח"ק יחוד י"ו) שיש לכוון בחודש אלול את הפסוק (ישעיה מג טז) 'הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה' (עיי' ב"ר ו ה - הובא בקדושת לוי לר"ה בשינוי לשון) כי בו נותן לנו הקב"ה 'דרך' לשוב אליו יתברך. ואמרו בעלי הרמז להסביר ענין 'הנותן בים דרך' למהות התשובה, כי כמו שאחר עבור אניה בלב ים אין ניכר שום סימן על המים שעברה שם אניה ואפילו ברושם בעלמא, כך ממש היא כח התשובה, אחר ששב האדם בכל לבו אל ה', שוב אין ניכר על נשמתו שחטא פעם, ואפילו לא רושם בעלמא.

ואם כה יפה כוחה של תשובה בכל השנה, על אחת כמה וכמה שגדולה היא התשובה הנעשית בחודש הרחמים והרצון, וכמו שאמרו צדיקים לרמז במזלו של החודש 'מזל אלול בתולה' (ספר יצירה פ"ה מ"ח), שבחודש זה ביד כל אחד לעזוב את כל העבר, כמי שלא קלקל מעולם, דוגמת קרקע שלא נחרשה מעולם הנקראת בגמרא 'קרקע בתולה' (ע"ז לב.).

יש שרמזו 'הנותן בים דרך' - כי כאשר יסע כלי הרכב ביבשה ממקום למקום, אם יטעה 'בעל העגלה' (נהג) ויסטה מדרכו המיועדת לו אין בידו לשוב מיד על עקביו לעמוד בדרך ישר כי בזה יפגע מיד בנוסעים לפניו ולאחריו... אין לו אלא להמשיך בנסיעתו על הדרך שהעמיד עצמו עדי הגיעו ל'פרשת דרכים' ושם ישוב על עקביו, משא"כ כשאנייה טועה בלב ים, הרי מיד על אתר היא הופכת פניה ממזרח למערב וכבר היא עומדת על דרך טוב... כיו"ב היא התשובה - הנותן בים דרך, ברגע כמימריה יסובב עצמו וכבר הוא עומד בדרך הישר...

עוד יתבאר על פי 'מאמר החכם' (אגרות סופרים לרעק"א אגרת ט) - אלפי אניות עברו כבר בלב ים, ואפילו אחת מהם לא סללה דרך כבושה לטובת הרבים שיהא בידם לבקוע שם, אלא כל הרוצה לעבור את הים, יכנס אל תוך הים, ויפלס דרך ונתיב לעצמו, אף שיעמדו לו מכשולות רבים בדרכו כגלי הים, ומכמורות ושאר מניעות, יתגבר עליהם עד שסוף דבר יגיע למחוז חפצו.

וזוהי ההוראה ל'בעל תשובה', אל יאמר 'הורני דרך תשובה', מהי הדרך הסלולה לתשובה, וכדומה בשאר טענות, אלא אומרים לו 'הנותן בים דרך' - כמו שבים אין דרך כבושה לרבים, אלא כל אחד נכנס לתוך מי הים ומפליג לדרך ולבסוף יבוא אל תכליתו, כמו כן אתה, תתחיל להפליג בים התשובה, קפוץ נא אל מי הים הסוערים, התגבר על גלי הים המאיימים לבלעך, ולבסוף יערב לך ותגיע למחוז חפצך בשלום ובשלווה.

יא. בספה"ק 'אור פני משה' (ואתחנן ד"ה בדברי) מבאר בדרך צחות מה דאיתא במדרש (דב"ר ז י) שכשאמר משה אל הקב"ה 'אעברה נא ואראה את הארץ הטובה' (לעיל ג כה) אמר לו הקב"ה 'אם אעברה נא אתה מבקש לקיים

וכבר כתב ה'מהרי"ל^ל (מנהגי מהרי"ל, הלכות ימים נוראים) בתשובה וכו'^ג, על כן צריך כל אדם להסיר השרשים וז"ל, דרש מהרי"י סגל משנכנס אלול^י מרבין הרעים ורוע מעלליו מן לבו קודם יום הדין של ר"ה^ד,

בטל סלח נא ואם סלח נא אתה מבקש לקיים בטל אעברה נא^ה, שהנה יש נ"א יום מר"ח אלול ועד שמחת תורה, והרשעים אומרים אעברה נא – שיעברו נ"א יום אלו, אין לנו כח לימים 'קשים' אלו... (כי ברצונם 'לראות' את הארץ הטובה ולהתענג מתענוגים ארציים ושפלים), אך אם כן אין 'סלח נא'... שלא יאבה הקב"ה סלוח להם, ומאבדים בידיים את כל קדושת הימים. ומי האיש החפץ חיים ורוצה לזכות לסלח נא^ו – שיזכה לסליחה ולטהרה שיש בנ"א הימים אזי מחויב הוא לאחוז בימים ולנצלם לבל יעברו נ"א.

שח הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע שבשנה אחת ראה בחלומו, שעוברים עליו כל ימי אלול הקדושים, והוא עצמו נשאר כעץ יבש ללא כל התעוררות והתלהבות, כיו"ב ממש עוברים עליו ראש השנה ועשרת ימי תשובה, יום הכיפורים והושענא רבה, והכל מתוך קרירות גדולה, ללא כל התעוררות וטעם, והחל לזעוק במר נפשו על ההסתרה הגדולה והחשכות אשר אפפוהו, תוך כדי זעקותיו התעורר משנתו, והנה רואה הוא שהיום ערב ראש חודש אלול, ו'הרי שלך לפניך' – עדיין לא איחר את המועד...

והנה הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע מקארלין נתן רמז בשם פרשת 'ראה' שהוא ר"ת ראה אלול הולך (ברכת אהרן עמ' קו), וכפשוטו היינו שאלול הולך וקרוב ובא, אך יש שהעמיקו להתבונן בדבריו מדוע לא אמר ראה אלול הגיע... אלא הוא על דרך מאמרו הנודע של מרן הבעש"ט הק' זי"ע לבאר מה שאומרים בתפילת ליל שב"ק ('ושמר' לפני שמו"ע) 'וביום השביעי שבת וינפש', שהרי אמרו חז"ל (ביצה טז.) 'וינפש' – כיון ששבת וי אבדה נפש^ז, וא"כ מדוע קבעו לאמרו בליל שב"ק, טפי הוי ליה לתקן שיאמרוהו במוצאי שבת כי אז הוא זמן הסתלקות הנשמה יתירה מן האדם, אלא שאכן דייקא בתחילת השבת מזרזים את האדם, דע לך בני, כי עוד יגיע 'מוצאי שב"ק' ואז תלך לה הנשמה יתירה, על כן, חטוף ואכול חטוף ושתי – לא לבטל את הזמן לריק, כי עוד מעט יתאונן ויצטער 'וי אבדה נפש' ואת הנעשה אין להשיב... כיוצא בדבר ייאמר, ראה אלול הולך ו'בורח', הזמן רץ כי גז חיש ונעופה, וכבר במהרה אנו עומדים בראש השנה... וממילא אל תאמר אתחיל מחר ולאחר זמן... אלא ראה והתבונן כבר בתחילת החודש כי אלול הולך, ודע את אשר לפניך... יב. הנה איתא בזוה"ק (זו"ח עב.) לפרש מה שנאמר (כא יג) 'ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים' – דא היא ירחא דאלול^ח, לרמז על חובת התשובה בחודש אלול, וביאר הגה"ק בעל 'משנת חסידים' (בספרו חושב מחשבות פר' כי תצא) הטעם שלא נאמר 'חדש ימים' כי אם 'ירח', משום ש'ירח' ר"ת יום ראש חודש, לרמז כי מיום ר"ח אלול יתחיל בסדר התשובה ולא יתמהמה מלהתחיל עד אמצע החודש...

מן הבאר

כתב 'המחבר' (שו"ע סי' תקפ"א ס"א) 'נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים, מראש חודש אלול ואילך עד יום הכיפורים', וברמ"א – ומנהג בני אשכנז אינו כן. והיה מדייק הגאון בעל 'שבט הלוי' זצוק"ל, שאין כוונת הדברים אלא לענין אמירת הסליחות (שלא נהגו בני אשכנז לאומרם מתחילת חודש אלול, רק בסופו), אבל בענין ההשכמה לא פליגי, כי זה ודאי שלא היה 'מנהג' באשכנז להרבות בשינה בחודש נשגב זה... אלא מראש חודש צריך 'להשכים' ולהתעורר... ואם לא ל'סליחות' אזי ישכים קום לעבודת הבורא בתורה ותפילה...

יג. ראשית ועיקר התשובה היא להפסיק לחטוא... וכפי שיש ללמוד זאת מדברי ה'טור' (תקפ"א) הנודעים, תניא ב'פרקי רבי אליעזר', בראש חדש אלול אמר הקב"ה למשה 'עלה אלי ההרה' (לעיל י א) שאז עלה לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר במחנה 'משה עלה להר' – שלא יטעו עוד אחר עבודה זרה, והקב"ה נתעלה באותו שופר שנאמר (תהלים מז ו) 'עלה אלוקים בתרועה'. לכן התקינו חכמינו ז"ל שיהיו תוקעין בראש חודש אלול בכל שנה ושנה וכל החודש, כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה, שנאמר (עמוס ג ו) 'אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו' וכו', והרי שכשם שבמדבר תקעו בשופר שלא יטעו אחר ע"ז, כך התקינו לתקוע בכל שנה לעורר את העם שלא יחטאו עוד... (אגב אורחא, דברים אלו מובאים גם במשנ"ב, ומסיים על דבריו – והוי עת רצון).

וזאת למדנו גם ממה שכתב ה'רא"ש' על התורה (בראשית ו ב) כשירדו המלאכים, אמרה הבתולה לא אשמע לכם אם לא תעשו הדבר הזה – שתתנו לי כנפים שלכם, כמו שנא' (ישעי' ו ב) 'שש כנפים לאחד', נתנו לה כנפיהם, מיד

פרחה לשמים ונמלטה מן העבירה, ואחזה פני כסא, והקב"ה פרש עליה עננו וקבלה, וקבעה במזלות, והיינו 'מזל (אלול) בתולה', והמלאכים נשארו בארץ ולא יכלו לעלות עד שמצאו סולם שיעקב אבינו חלם ועלו, הה"ד 'והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו'. הרי לך שכל מהותו ומזלו של חודש זה - להיות 'בורח מן העבירה'.

יד. והנה דרכו של היצר הרע להחליש את האדם בטענה שגם אשתקד בחודש אלול הקודם נסית לחזור בתשובה ולא עלתה בידך, וכן היה לפני שנתיים ולפני שלוש... אך לא זו דרכה של תורה, כי לעולם אל יתייאש האדם אלא עליו להאמין כי אכן, בזאת הפעם יעלה בידו לשוב באמת ובתמים לאביו שבשמים.

וכבר אמר הגאון רבי ישראל סלנט'ער זי"ע ל'מתייאש', הנה יצרך הרע מאמין בך יותר ממה שהינך מאמין בעצמך, וראיה מדברי הגמרא (ר"ה טז:) שהשטן מתערבב בעת תקיעת שופר, ואמרו בירושלמי (מובא בתוס' שם ד"ה לערבב) שהוא מחמת יראתו שמא הקול הנשמע הוא שופר של משיח וכבר שבו ישראל בתשובה, נמצא השטן מאמין שבכוחך לשוב בתשובה שלימה, ואילו אתה אינך מאמין שבכוחך למחוק את כל עברך ולהתחדש בעבודת א-ל חי...

וכך פירשו בכתוב בפרשתן (יז טו) 'שום תשים עליך מלך', ונתבאר בספרים שנרמז כאן 'קבלת עול מלכות שמים', שעל כל איש מישראל לקבל ע"ע עול מלכות שמים בכל עת ושעה, והוסיפו לדרוש בכפל הלשון 'שום תשים' שהוא כדרשת חז"ל (ב"מ לא.) בכפילות לשון הקרא כגון בפסוק 'הענק תעניק' - אפילו מאה פעמים וכן אמרו על 'השב תשיבם' ועוד הרבה פסוקים, אף כאן ייאמר בכפילות 'שום תשים עליך' עול מלכות שמים, אפילו מאה פעמים - אף אם כבר המלכתו על עצמך ונפלת וח"ו מרדת במלכו של עולם, מ"מ תשוב לקיים 'שום תשים עליך מלך', ואפילו אם נפלת וקמת ונפלת מאה פעמים...

על כן בל יאמר אדם כה הרבייתי לחטוא ולפשוע וכבר ננעלו שערי תשובה בפני, אך מחשבת פיגול זו אף היא מקורה מאותו זקן וכסיל, כי אבינו שבשמים מחכה לכל אחד באשר הוא.

מן הבאר

חיזוק נורא, פלא והפלא אמר הגה"צ רבי יעקב מאיר שעכטער שליט"א בשם ת"ח אחד, שהנה מובא בגמ' (חולין פה.) שנחלקו רבי מאיר וחכמים באחד ששחט לעבודה זרה אם צריך לכסות את דמו, רבי מאיר מחייב וחכמים פוטרים. הבה נתבונן, במי אנו עוסקים, עומד יהודי ועובד עבודה זרה ל"ע עד ששוחט 'קרבן' לעבודה זרה... התרנגולת ששחט עדיין מפרכסת בידיו, ואומר לו רבי מאיר - הכון לקראת אלוקיך - רבי איד, חגור את האבנט... עמוד וברך 'אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על כיסוי הדם בעפר', עדיין אתה מצווה ועומד לכסות את הדם, ועדיין הקב"ה מקדש אותך במצוותיו... ואפילו חכמים שחולקים על רבי מאיר אינו מחמת שסוברים שעובד עבודה זרה פטור מן המצוות... לא ולא, אלא מחמת ששחיטה שאינה ראויה אינה שחיטה ונחשב כמי שחנק את התרנגולת. הרי לך שגם אם עבר אדם את העבירה החמורה ביותר, צריך עדיין לעבוד את ה' יתברך בתכלית התמימות, מבלי להתחשב כלל במה שעבר. ומסיים הרימ"ש, אילו ידעו העולם את ה'סוד האמיתי' הזה, היו ריבי רבבות אנשים שנתרחקו נשארים בתומתם וביהדותם גם לאחר ששקעו בשאול תחתיה רח"ל, ודווקא בכח זה היו חוזרים בתשובה שלימה עד שזדונות היו נעשים להם כזכויות.

גם מטענות היצר הרע להסית ולהדיח במחשבות ייאוש כי מה בצע בהתעוררות בתשובה בחודש אלול כאשר אחר הימים הנוראים יחזור לסורו, ואם כי בוודאי שצריך האדם לשוב בתשובה שלימה עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, אך עצם טענה זו בשקר יסודה, וכדלהלן.

יש שאמרו על פי מה שמצינו בטהרת הדגים, דכתיב (ויקרא יא ט) 'כל אשר לו סנפיר וקשקשקת במים', ואמרו חז"ל (הובא ברש"י שם) שאף הדג שנושרים ונופלים קשקשיו בצאתו מן המים, מ"מ מכיוון שהיו לו קשקשים במים טהור הוא, אף לדין לענין התשובה אמרינן - אף אם היו לו סמני טהרה רק בעודו במים - בחודש התשובה, גם כן טהור טהור יקרא...

וכבר שאל הגה"צ רבי אברהם פולק (המשגיח דסלבודקה) שאלה זו את ה'חזון איש', וענהו 'זיין נאנט צום באשעפער די פאר טעג לוינט נאך עפעס' (להיות קרוב אל הקב"ה לכמה ימים אלו גם שווה משהו, כע"ז הובא במעשה איש ח"ד עמו' נט).

עוד השיב החזו"א בסגנון שונה לאיש אחר ששאל אותו כנ"ל, כי לולא ימים אלו היינו טובעים בחטאים ובבוץ. ויתבארו הדברים ביותר במשל שאמר הגה"צ רבי חיים פרידלנדער זצ"ל לאחד המשיט אנייה בלב ים, שהדרך הוא

וירגיל את עצמו כל ימי אלול להתרגל בהן בעשרת כתב ה'שער המלך' (שער א פ"א, ע"ע ערבי נחל אמור דרוש ימי תשובה טו).
(ב) שהנהגה נפסק (ח"מ סימן טז א) 'זמן בית דין ל'

לקשור בגוף הספינה חבל עבה, וכאשר היא עוגנת בנמל קושרים את ראש החבל השני לתוך עמוד ברזל הקבוע בשפת הים בכדי שלא תיסחף הספינה ברוחות סערה, ומכיוון שהחבל שווה במים זמן זמנים טובא, מוכרחים להחליפו מעת לעת בחבל חדש. פעם שאל 'חכם' אחד את מושיט האנייה, מה לך טורח הרבה בהחלפת החבל, לפתוח את כל הקשרים העבותים להוציא את הישן ולהכניס את החדש ולקשרו כדבעי, הרי יודע אתה היטב שגם חבל זה ישקע מיד במים, וב'תוך כדי דיבור' אף הוא יתלחלח במים, ואפוא מטרותא למה לי... השיב 'רב החובל', שכאשר החבל שקוע זמן הרבה בתוך הים, אזי המים נבלעים בסיבי החבל ומרככים אותו, עד שלא יעבור זמן הרבה וינתק החבל מאליו ו'תברח' הספינה לעומק הים, אין עצה אחרת, רק להחליף בחבל חדש מזמן לזמן, בכדי שיהיה החבל בתקפו ויעמיד איתן את הספינה כנגד כל הגלים ורוחות זעף. כיוצא בדבר ייאמר גם לעניין חודש אלול, במשך כל השנה היצר מכרסם ומחליש את ה'חבל' – המקשר בין ישראל לאבינו שבשמים, ועבודתנו בחודש אלול ובימים הנוראים לחדש את ה'חבל' ולחזק הקשר אל הקב"ה, בכדי שלא יתנתק מרוב חולשה בהמשך השנה...

ואילו אחד מצדיקי דורנו שליט"א השיב על כך במשל לאחד שעבודתו לנקות ארובות מהפיח והעשן המצטבר ונדבק שם ומונע מהעשן לצאת חוצה, שבכל יום כל כולו משחיר מכל הלכלוך שם, וכשמגיע בלילה לביתו הרי הוא מתרחץ ומתנקח ומחליף שמלותיו, שאלוהו מדוע כה טורח לנקות עצמו והרי למחר שוב יתלכלך... והתשובה ברורה ופשוטה, כי עכשיו ברצונו להרגיש 'געשמאק' ונעים... וכך הוא לדידן עתה הזמן בו ניתן להתעלות כי זה כל האדם... וכי בשביל ש'למחר' יחזור ויתלכלך לא יהא נקי גם עכשיו...

בדרך אחרת מנסה היצר הרע, כשהוא בא בתואנה לאמור, אינני רואה שתצא צדיק הדור, ולא 'עובד ה' גדול.. ואם כן מה לך להשקיע בעבודת ה'... וביותר בימים הללו, שמצוי מאוד שהיצר בא בטענה, מה לך מתלהב, כל ה'אלול' הלזה אינו מדבר עליך ועל דכוותך, מה כבר תשיג באלול תשרי הלזה, על כן אל תתבהל מכל העסק הגדול של אלול...

ותשובתו בהקדם מעשה שהיה אצל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע שבא לפניו איש פשוט מבני היהודים ואמר שבנו גדל, והוא רוצה להוציאו מהישיבה ללמדו אומנות, שאלו הח"ח האם הוא לומד... ענה האיש שאכן הוא לומד, אבל אינני רואה שהוא עומד לגדול רבי עקיבא איגר או פני יהושע, כאומר, וא"כ ממילא ישאר יהודי פשוט, ע"כ לכל הפחות יקנה בידו אומנות ויביא פרנסה הביתה. הח"ח לא ענהו ורק החל מדבר עמו על דא ועל הא, עד שנסובה השיחה על עיסוקו של האיש לפרנסה, החל האיש מבכה את מצבו, כי הוא 'מוכר ירקות', ועליו לקנותם ביריד, חלקם נמאס על הדרכים, וחלקם נופל בדרך וכו' עד שהוא מוציא משם בקושי ללחם צר ומים לחץ. אמר לו הח"ח, לדעתי מן הראוי שתעזוב את כל עסקי מסחרך, כי אינני רואה שתגיע להיות ראטשילד (מעשירי העם), כדאי שתסגור החנות ושלוש על ישראל. נענה האיש, אבל רבינו, יא ראטשילד נישט ראטשילד הרי צריך לחיות - כן אגיע להיות רוטשילד או לא, הנני חייב להרוויח עכ"פ ללחם לפי הטף, לבל נגוע ברעב. נענה לו הח"ח, ישמעו אזניך מה שפיך מדבר - אתה צריך לחיות (ממכירת הירקות), גם הנשמה צריכה לחיות (מעסק התורה), כל מעט תורה שבנך ילמד תחזיק אותך ואת בנך בחיים.

ומכאן תשובה ליצר הרע, כי אכן אף אם לא אזכה להיות צדיק הדור, אך שווה כל ה'רעש' והסערה של אלול להתקדם אפילו במשהו, עצם החיות חשוב ונצרך עד מאד, על כן 'שווה' לי לקחת עצמי בידיים לכבוד אלול ותשרי ומכל דבר קטן ארוויח הרבה חיות, טובה וברכה. וכמו שאמרו צדיקים לדרוש בלשון הכתוב 'בזאת אני בוטח - אחת', באחת אני בוטח, כל דבר קטן שווה הרבה מאד...

טו. נודע מה שכתב ה'בעל הטורים' (פר' ניצבים ד"ה את לבבך), שתיבת אלול עולה לראשי תיבות של הפסוק (להלן ל ו) 'ומל ה' אלוך את לבבך ואת לבב זרעך', והוסיף הרה"ק ה'יטב לב' זי"ע שאכן האדם אשר ימול ערלת לבו ויכרית מעצמו כל שורש פורה ראש ולענה, יקויים בו גם 'ראשי תיבות' של אלול אהוב למעלה ונחמד למטה. אך באם ח"ו אינו מל את לבבו, אלא מקיים בנפשו 'הכבדתי' את לבו ואת לב' אזי נעשה מ'אלול' אוי לו ואוי לנפשו (עיי' ייטב פנים 'שירת דודי' יט).

ו"ל, נודע שבחודש אלול על ידי עשיית תשובה אז מתקנים מה שפגמו כל השנה, ואפשר שזה אומרו כאשר שיחת ל"ו ל"א אותיות אלול למפרע, ר"ל שאין עושים תשובה גם בחודש אלול אז בניו, ר"ל המדרגה אשר היו יכולים להקראות בנים למקום על ידי עשות תשובה - מומם, נחסר מהם המדרגה הזאת, עכ"ל. והיינו שהזמן הזה מסוגל ביותר לתשובה ולהתקרב לבורא ית"ש בתוקף אהבה של 'אני לדודי' כבן לפני אביו.

ובזה מוסיף ה'אור פני משה' לבאר מה שאנו מבקשים בראש השנה (בתפילת מוסף) אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים - שאם אכן שבנו בתשובה שלימה בחודש אלול עד שזכינו להיות 'בנים' למקום, א"כ רחמנו כרחם אב על בנים, כי גדול כח התשובה והתפילה בחודש אלול להטות גזר דינו למצוה.

ובכך כתב הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (אדרת אליהו לך לך) על הפסוק (בראשית י"ט) 'הפרד נא מעלי', וז"ל, רמז לנ"א יום שיש מר"ח אלול עד הו"ר שהם ימים נוראים וקדושים ימי סליחה וכפרה, והם סימן ועזר לכל ימי השנה, שאם האדם יזהר וישמר באלו הימים מכל

יום, והיינו שנותנים לנתבע ל' יום לפני שידונו הדיינים בדינו, כדי שיוכל להכין בינתיים עדים לטובתו, ובבוא יום ה' אף אם לא הביאם גומרים את דינו. כיו"ב ניתנו לנו ל' ימי אלול בטרם 'מלך במשפט יעמיד ארץ' בו כל באי עולם יעברו לפני המקום כבני מרון, וחסד עשה עמנו ה' שהוא 'מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל' (תהילים קמו יט), שהודיענו ברחמיו בתחילת החודש על 'משפטיו' כדי שיהא בדינו להכין עצמינו כראוי לדין הגדול, ואז נצא זכאים בדין, ו'לא עשה כן לכל גוי, ומשפטים כל ידעום' (שם כ).

כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע במכתב התחזקות (משנת תרכ"ה, שפ"א ליקוטים), 'אהובי ידיד נפשי, ראש חודש אלול אין מן היושר לישן בשנית ותדרמת העולם הזה, ובלי ספק בזמנים כאלו יש התעוררות מן השמים אל האדם גם כן, אולם צריכים לפתוח פתח'י. ולדין ייאמר, מי הוא זה ואי זה הוא שומה"י אשר יאבד מה שנותנים לו, ולא יעבוד בכל כוחו לקנות לעצמו שנה טובה ומתוקה בכל ענייניו'.

ובספה"ק 'אור פני משה' (האזינו ד"ה שחת) כתב לפרש בלשון הכתוב (לכ ה) 'שחת לו לא בניו מומם',

טז. מספרים על שלשה יהודים שנכנסו אל הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע, הראשון בכה לפניו, כבר הגיע חודש אלול, ורצוני לשוב בתשובה שלימה אל בוראי, שילחו הרה"ק מעל פניו ואמר לו, לך עשה תשובה ומה לך כי באת אלי, וכך גם ענה לשני שביקש לשוב בתשובה, אך השלישי שבכה ואמר, רבי, הן כבר הגיעו ימי אלול, ועדיין אין בי רצון לשוב בתשובה, אותו קיבל הרה"ק והראהו את הדרך ילך בה ואת המעשה אשר יעשה, כי זוהי כל עבודת האדם בימים הללו - לגלות את הרצון הטוב.

ואף הוא עצמו מסיים באחד מ'תשובותיו' שכתב בימים אלו, וז"ל. ולפלפולי בעלמא (אף בד"ת) אין הזמן גורם, כי צריך לבדוק חדרי משכיות לבב בימים נוראים הללו, אלול תרי"ז (שו"ת דברי חיים יו"ד ח"א לג). ואילו הרה"ק ה'פנים יפות' זי"ע (אחרי ד"ה ביד) כתב שכל שעה נחשבת כיום, והפליג הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע, וכתב ב'אגרת' בזה"ל, כתבתי לך זאת בחודש אלול, שכל דקה בחודש זה נחשב אצלי כחודש במשך השנה.

יז. הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (ד"ה עשר) מביא בשם הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע על הא דאיתא במשנה (ריש ר"ה) 'באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה, רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי', דהנה איתא בזוה"ק (תיקו"ז תיקון יז) ש'מעשר' רומז ל'יראה' כי יו"ד היינו יראה, ודעת תנא קמא שה'מעשר' ומתעורר ביראת ה' לשוב בתשובה רק באחד באלול הרי הוא כ'בהמה' שאין בה דעת, כי מי שיש בו דעת אדם הרי הוא ירא מהשי"ת כל השנה כולה, אכן רבי אלעזר ורבי שמעון חולקים עליו ואומרים, שאכן זה השב באחד אלול עדיין בגדר 'אדם' הוא, ורק מי שאינו נזכר לשוב עד ראש השנה שהוא יומא דדינא על כולי עלמא אזי הוא 'נמשל כבהמות נדמו', כי עכ"פ צריך לדרוש ל' יום קודם.

יח. אחד מחסידי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (שהיה נכנס אליו בכל עת מצא להתייעץ עמו בענייני עסקיו) נכנס אליו פעם בחודש אלול לשאול אותו בענין איזה עסק שהוצע לו, ענהו הרה"ק, הנה בכל השנה מדבר אני אתך מעסקים (ביזענס), דע לך, כי בחודש זה העסק וההשקעה הטובה ביותר היא עבודת התשובה, כי המשקיע כוחותיו לשוב אל ה' בזה החודש מרוויח מזה רווחים גדולים, הן ברוחניות והן בגשמיות, למשך כל ימות השנה הבאה, ואשרי מי שענינו בראשו...

השופטים והדיינים להוציא את הדין לאשורו ולא להטות את המשפט כלל, אך לאחר מכן דיברה תורה אל בעלי הדין ואמרה להם צדק צדק תרדוף - לעשות פשרה ולא לילך בשורת הדין אלא להיכנס לפני משורת הדין, וזהו שכפל בלשונו לומר צדק צדק תרדוף, ור"ל, רדוף אחר הצדק דהיינו הפשרה וצדק ותן משלך ותוותר לבעל דינך.

ולנחיצות העניין נעתיק לשון קדשו, ובוה הפסוק השלישי הזהיר את בעלי הדין ההולכים לפני השופט לשמוע המשפט, שאף על פי שהדיין מחויב לשפוט האמת ולא בפשרה אם לא ברצון שני הבעלי דינים, עם כל זה אתה בעל דין התובע את חברך בדין לא תאמר יקוב הדין את ההר כיון שהדין מסייעני למה אעשה פשרה ואתן ממוני אבל צדק צדק תרדוף שהוא צדק לפני משורת הדין, ותצדק ותן צדקה משלך לבעל דינך דרך פשרה אף על פי שהדין דין צדק שאתה פטור לגמרי, ויחשב לך כאילו עשית צדקה משלך.

שמוא תאמר מדוע 'אפסיד' ואתן משלי, על כך ממשיך הכתוב לומר למען תחיה וירשת את הארץ,

חטא בטוח הוא שיתגבר על יצרו כל ימי השנה כולה ולא ילכד ברשת היצר הרע, ואם באלו הימים לא ישמר כראוי אזי ילכד ברשת היצה"ר וקרוב הוא לחטוא הרבה בכל השנה, כי אלו הימים דוגמת הלב והמוח שבאדם שאם נזקק הוא היוזק לכל הגוף ואם הם בריאים אזי יהיה כל הגוף בריא. וזהו שאמר הפרד נ"א מעלי, שלפחות תפרד ממני נ"א ימים הנזכרים ולא תחטיאני, ומה שאנכי שואל על נ"א ימים דוקא יען שהימים אלו הם עיקר ימי השנה, שאם 'הימין' ר"ל שאם אלך לצד הטוב שהוא בימין אזי 'ואשמאילה' אותך שאכניע אותך ואניחך כשמאל נכנע ולא שתהיה מיומן בימין. 'ואם אשמאילה' ח"ו לחטוא באלו הימים, אזי 'ואימינה' אותך שיש חשש פן תתגבר בימות השנה, כי נ"א ימים אלו הם המבחן. עכ"ל.

צדק צדק תרדוף - צדק משלך ותן לו

בפרשתן (טז יט-כ), לא תטה משפט וגו', צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ אשר ה' אלוך נותן לך, ביאר בה הגה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע (עץ הדעת טוב), כי בתחילה הזהיר הכתוב את

יט. הרה"ק ה'מי השילוח' מאיז'ביצא זי"ע פירש בלשון הכתוב בפרשתן (טז כ-כב) 'צדק צדק תרדוף וגו', ולא תקים לך מצבה אשר שנה ה' אלוך, כי 'מצבה' מרמז על מידת העקשנות [שהאדם משים עצמו כ'מצבה' שאי אפשר להזיזה ממקומה...], ובא הכתוב לרמוז שלא יהיה האדם בעקשות נגד חברו, שלא יאמר לו שיקבל דעתו אף שידמה לו שהצדק עמו.

אומרים משם הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע לבאר מהותה של מידת 'נצח שבנצח', שעניינה לנצח את הנצחון, כלומר שינצח ויכבוש בעצמו את התאוה לנצח את רעהו אלא יסכים להיות ה'מנוצח'...

וכך היה מרגלא בפומיה דהרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע א איד טאר נישט אויספירן (אסור ליהודי לחשוב שהכל צריך להתנהל כפי רצונו ומחשבתו) אף כשהוא צודק בטענותיו יותר משלו ויהא נח לשמים ונח לבריות.

וכבר העיד רבינו הרמב"ם זי"ע על עצמו (בתשובותיו, אגרת לרבי יוסף בן יהודה בד"ה ואני מאמת) ואני לא אנצח לעצמי. כי כבוד נפשי ומעלת מדותי אצלי יותר כבוד משאנצח הכסילים בלשוני ובדיבורי. והיינו כי אין כבודו של אדם נמדד בנצחונו על חברו, ואדרבה הוותרנות היא היא כבודו.

מעשה באברך מחסידיו של הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, שהגיע לשהות בצל רבו ביום הקדוש, מיד כשפנה יום קיבל האברך טעלעגראם (מברק) שעליו לשוב תכף לביתו, האברך לא ידע כדת מה לעשות בזו השעה, כי לצאת לדרכו מבלי לקבל ברכת הדרך מהרבי לא יתכן כלל, לאידך הרי היה המנהג בבעלזא עוד מימות הרה"ק מהרי"ד זי"ע שאין נותנים שלום עד לאחר ההבדלה. האברך פנה אל בנו של המהר"א - הרה"ק רבי משה זי"ע הי"ד, ושטח בפניו את ספיקותיו, הראה לו ר' משה את המקום אשר הרבי עתיד לעבור שם, ואמר לו כשיעבור הרבי כאן, גש נא אליו, ותשאל אותו מה לעשות במצב כזה, וכן עשה. שמע הרבי את דבריו, והחל אומר לו, אכן, לא אוכל לתת לך ברכת פרידה שהרי אבי הקדוש נהג שלא לתת שלום קודם 'המבדיל טיש' (עריכת השולחן במוצאי יוה"כ), אבל הרי 'א איד טאר דאך נישט אויספירן' (אסור ליהודי שתהא מילתו אחרונה קובעת) ועלי לתת לך שלום. כך דן עם עצמו כמה פעמים... עד שהכריע - 'א איד טאר נישט אויספירן', והושיט לו את ידיו בברכת צאתכם לשלום. לדידן ייאמר ללמוד מצדיק זה להיות נכנע איש לרעהו, לחיות בשלום ושלוה על מי מנוחות.

שנכלל בזה ב' עניינים. א. למען תחיה - והכוונה הוא על דרך הא דאיתא בגמ' (ר"ה יח.) 'רב הונא בריה דרב יהושע חלש [חלה], על רב פפא לשילוי ביה [נכנס רב פפא לבקר] חזייה דחליש ליה עלמא [ראה שעומד למות], אמר להו צביתו ליה זוודתא [הכינו לו צידה לדרך כלומר תכריכים] לסוף איתפח [הבריא] הוה מיכסיף רב פפא למיחזייה [התבייש ר"פ לראותו], אמר

ליה מאי חזית [מה ראית], אמר אין הכי הוה [שננור עליו מיתנה] ואמר להו הקב"ה הואיל ולא מוקים במיליה לא תקומו בהדיה [שמאחר שאינו עומד על מידותיו על כן לא תדקדקו אחריו] שנאמר (מיכה ז יח) נושא עון ועובר על פשע, למי נושא עון לעובר פשע', וזהו שאמר הכתוב, אם צדק תרדוף - תוותר משלך ותנהג לפניך משורת הדין כך יעשה גם לך ותזכה לחיים.

מסופר על הרה"ק מסאטמאר זי"ע שפעם ערכו לכבודו שבת התועדות בעיר וויליאמסבורג, העסקנים השקיעו בשבת זו דמים תרתי משמע, ואכן, אלפי חסידים באו לשבות בצילו הקדוש והטהור של הרבי, ולהשתתף עמו בתפילות השב"ק ועריכת השולחנות, אך לבסוף לא יצא הרבי אל עריכת השולחן, ונתברר שסיבת הדבר היה מכיוון שהרבנית ביקשה מעמו שיסעד סעודת השבת בחיק המשפחה, במוצאי מנוחה שאלו בכאב מקורבו הרה"ח רבי יוסל אשכנזי ז"ל, האם תדיר צריך לילך אחר החלטותיה של הרבנית - כאומר, הרי השקיעו הרבה בשבת זו ולבסוף לא יצא הרבי... ויען הרבי ויאמר, יש לי בקבלה מאבותי, שבשלוש בית, המוותר הוא המנצח...

פעם הורה הרופא להרה"ק מסאטמאר זי"ע (ואותו היום ערש"ק היה) כי לרגל חולשתו עליו להמנע מעריכת שולחן בליל שב"ק, ואף הרבנית שחששה לשלומה הסכימה לדברי הרופא. לעומתם נענה הרבי ואמר, בעזה"ש"ת אערוך את השולחן כמנהגי. אך הרבנית עשתה מעשה... מכיוון שידעה שהרבי מקפיד מאד לקדש ולאכול סעודתו אצל 'נרות השבת', הדליקה אותם בפנים הבית ולא בביהמ"ד, כדי שיהא הרבי מוכרח לקדש ולאכול סעודתו בבית... בליל שב"ק כשעמד הרבי לצאת את הבית לתוככי ביהמ"ד לעריכת שולחן הטהור... אמרה לו הרבנית, אנה ילך הרבי - הרי הנרות דולקים בתוך הבית... מיד נעמד על עמדו כמה רגעים בהשקט ובנחת, לאחר מכן נענה ואמר - ב"ה איך האב אויסגעפירט... (ב"ה עמדתי במשימתי), שאלה אותו הרבנית - למה מתכוון מר, אמר לה, שניצלתי, ולא כעסתי אפילו בקפידה קלה.

כ. שמעתי ממרא דעובדא, ששכנו רצה להרחיב ולבנות חדר נוסף לביתו אך הוא לא הסכים, ותבעו השכן לדין תורה, ואכן השניים עלו לבית הדין ושטחו את טענותיהם, ובתוך הדברים אמר לו הדיין שליט"א כדאי לך לוותר... נענה האיש, אם הרב אומר שכדאי לי לוותר הריני מושך את כל טענותי ותביעותי, ומיד חתם שהוא מאשר לבנות. כשחזר לביתו מצא את בנו שהוא בן שנה שוכב על הארץ כשפניו כמעט שחורות מחוסר אוויר לנשימה, אחר שנחנק מכדורי שוקולד (המסוכנים לתינוקות בלעיה מבלי מציצה מקודם), הכניס האב את אצבעו לתוך פה התינוק בכדי להוציא את ה'כדור' אך שוד ושבר... בזה דחף את הכדור יותר לעומק הגרון, וכבר ראה את מר המוות כנגד עיניו רח"ל, נשא עיניו למרום וצעק, רבש"ע זה עתה ויתרתי... אנא ה' הושיעה נא, שוב הכניס את האצבע והצליח להוציא את ה'מזיק' מהפה, וחזר הילד לנשום והיו חיייו לשלל...

באמת אמרו, כי בוודאי אין זה דבר קל כלל להיות מעביר על מידותיו... אך הקושי לאבד ילד ל"ע גדול הוא כהנה וכהנה... ומוטב ל'התיישר' בוותרנות מאשר לעבור ייסורים אחרים...

עוד מעשה שמעתי מגאון ופוסק גדול, בראש השנה תשפ"ג קנה לו איש יהודי יקר, 'מקום' בבית הכנסת לו ולשני ילדיו, ואכן הכינו להם הגבאים את מקומם, ואף ציינו בכתב את שם האיש על גבי הספסל, ובסמיכות לו כתבו את שם ילדיו, וכאשר הגיע לביהכנ"ס ראה לפליאתו אדם מבוגר היושב במקום המסומן ש'שייך' לאחד מבניו, על אף ששילמו עליו בכסף מלא... מיד הורה האב לבנו לוותר ולא לעורר 'מהומות'... ואכן, שמע הבן בקול האב ושתק... בלא אומר ולא דברים עמד בין השיטין (בין ספסלי ביהכנ"ס). כעבור זמן מה יצא אותו אדם מבוגר מבית הכנסת לכמה רגעים, חשב הבן כי עתה היא שעת הכושר לזכות את היהודי ב'והשיב', ורצה להתיישב על מקומו הראוי לו, אך האב אמר לו לבל יעשה כן, שלא יחזור הלה ויתבייש, או לאידך יתחיל בדברי ריבות... לא עברו שני רגעים וקול חבטה עזה נשמע בבית הכנסת... כי נפל ממרום הגג מאוורר (Fan) ענק (שהיה תלוי על תקרת ביהכנ"ס) על אותו מקום שהיה ריק באותו הזמן, ונשבר הכסא לשברי שברים... ואילו לא היו האב והבן מוותרים - מי יודע מה היה עולה בגורל הבן, ורק בזכות הוותרנות ניצלו חיייו...

'מה שאין כן אם הוא רוצה דין גמור גם ידינהו למעלה דין גמור בבית דין של מעלה על חיי נפשו'א. ב.

כא. וכה הם דבריו המרעידים כל לב של הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות שנו: דרוש לכ"ז אלול תק"ע), שהנה איתא בגמ' (ר"ה יז:) 'רב הונא רמי, כתיב (תהילים קמה יז) צדיק ה' בכל דרכיו, וכתיב וחסיד בכל מעשיו, שהלא 'צדיק' מורה על הנהגת דין ומשפט אמת, ואילו 'חסיד' משמעו כשנכנס לפניו משורת הדין, ותיירץ רב הונא בתחילה צדיק ולבסוף חסיד. וביאר ה'חתם סופר', שבתחילה הקב"ה דן את האדם כיצד התנהג ב'בין אדם לחברו', ואח"כ דן אותו על עניינים ש'בין אדם למקום', ובדין הראשון הקב"ה הוא 'צדיק' ושופט אותו במשפט צדק, ואם יצא דינו לצדק, שאכן היה נוהג כשורה אזי דנים אותו במשפט השני - על שאר העברות, באופן של לפניו משורת הדין. וז"ל, והשתא אומר אני, בתחילת דינו של הקב"ה יושב בדין עליו איך התנהג עם חבריו ורעיו, אי היה מתנהג עמהם לפניו משורת הדין או לא, ובזה המשפט אין הקב"ה מתנהג עמו לפניו משורת הדין אלא במשפט צדק, ואז אם על פי משפט צדק יצא דינו שהוא מאותן האנשים שעוברים על פשע ומעבירין על מידותיו אז אח"כ כשהקב"ה יושב בדין עליו בעסקי תורה ומצות מה שבינו לבין המקום הוא נוהג עמו בחסד לפניו משורת הדין. והיינו בתחילה צדיק ה' בכל דרכיו דייקא שהמה בין אדם לחברו שזה נקרא תמים בדרכיו, ואח"כ חסיד בכל מעשיו במעשי המצוות. עכ"ל.

אחיי ורעיי, עומדים אנו בחודש אלול לקראת יום הדין בו נבקש ונתחנן כולנו זכרנו לחיים, כשכל תפילותינו לזכות להיכתב ולהיחתם בספר החיים, ומי הוא זה ואיזה הוא אשר אינו חפץ בחיים... על כן נשכיל לוותר לשני, צדק צדק נרדוף, ואין הכוונה רק לבעלי דינים, אלא לגם לכל בעלי מדנים - כל מי שיש לו טינא וטענה על זולתו, ואזי נזכה להבטחת התורה למען תחיה...

וכך כתב הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (פרשת וירא) ששמע מאביו הרה"ק רבי אליעזר מדז'יקוב זי"ע לרמז במה שנאמר (נחמיה ח י) 'אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו', כי כך יתפרש דברי הכתוב, שלחו מנות גם למי שאין נכון לו, כלומר, גם למי שאינו ראוי ואינו שווה שיתנו לו, כי עתה נותנים לכל - ללא חשבונות, ומדוע, 'כי קדוש היום לאדונינו', שהקב"ה יושב היום על כסא משפט, ואם אנו נחון את כולם, גם מי שאינו ראוי, נזכה במידה כנגד מידה שגם הקב"ה יחון אותנו, אפילו אם אינו ראויים.

לעומת זאת, בטוב טעם ביאר כ"ק האדמו"ר ממאדז'יץ זצוק"ל מה ששגור בפי העולם לומר, שבחודש אלול אף דגים שבים זוחלים ורועדים מאימת הדין, כי הנה מבואר בגמרא (ע"ז ד.) שפרנסתם של הדגים שבים היא שהגדול בולע את הקטן, ש'מאכלם' של הגדולים - לאכול את הדגים הקטנים והחלשים מהם... ועל כן תפול עליהם אימתה ופחד בהתקרב אלול לקראת יום הדין... ואף שזוהי פרנסתם עפ"י הסדר שהעמיד להם הבורא... ומהם נלמד, אף מי שיש בידו לומר שלצורך פרנסה וכדו' עליו 'לבלוע' את חברו, הרי שבבוא ימים הללו חיל ורעדה יאחזון.

שמעתי מפמ"מ הגאון רבי אשר דרוק שליט"א מעיה"ק ירושלים ת"ו, אשר נשא דרשת התעוררות לפני כמה שנים ב'מעמד' בבני ברק, בצאתו משם ניגש אליו אברך ואמר מחויב אנכי להודות לכם... נשא בו עיניו ותמה על מה תברך 'ברכת ההודאה'... ענה האברך במעשה שהיה, אחד משכניו רצה להרחיב אהלו ולהוסיף על דירתו, כל השכנים הסכימו חוץ ממנו מחמת סיבות שונות, והנה כעבור זמן מה, בחודש אלול, נולד לו ילד 'בעיתו ובזמנו' ללא רוח חיים רח"ל, והרגיש שיש עליו 'תביעה' מן השמים שעל כן באה אליו הרעה הזאת (אלא שלא נתחברו לו הדברים...).

והנה בכ"ד באלול, יומא דהילולא של החפץ חיים זי"ע נערכה עצרת התעוררות ל'בית יעקב', ואף ב"ב השתתפו באותה עצרת, שם נשא הג"ר רבי אשר דרוק מדברותיו, ועורר על עניין 'מעביר את מידותיו', כשהוא מביא דברי חז"ל מפורשים (ר"ה יז. חגיגה ה.) שהמעביר על מידותיו מוסיפים לו חיים על שנותיו, וקרא ר' אשר בקול, מי האיש החפץ חיים, ורוצה להגיע לשנות התשעים בבריאות - שיעביר על מידותיו, ונתן דוגמאות מחיי המעשה, כגון, אם אחד מהשכנים רוצה לבנות ו'לצאת החוצה' - הניחו לו לעשות כרצונו... וכיו"ב.

כשחזרה לביתה אמרה לבעלה אכן הנני להודות לך על שזירזת אותי להשתתף באסיפת החיזוק, אך דע לך כי עתידים אנו לשלם על כך מחיר יקר... שאף אני רוצה לחיות תשעים שנה, ושמעתי מ'הדרשן' שהעצה היא להיות מעביר על מידותיו, לוותר לשכנים ולתת להם להוסיף על דירתם כאוות נפשם. ואכן כבר באותו הלילה הודיע האברך הנ"ל אל כל שכניו שהוא מסכים לכל מה שהם מבקשים וחתם על הסכמתו. כעבור עשרה חודשים נולדו

תרדוף, יכול לא יתן אדם צדקה אלא אם יבואו ויאמרו לו תן צדקה, ומנין שאם לא יבואו ויאמרו לו תן צדקה מנין שילך אחריהם ויתן, תלמוד לומר צדק צדק תרדוף, מה כתיב אחריו למען תחיה וירשת את הארץ, הרי שלא בא לידו לעשות צדקה [ר"ל, שאין לו משלו ליתן] אלא שתבעוהו לילך ולבקש על אחרים לעשות צדקה והלך עמהם^{יב}, מעלין עליו כאלו נתן משלו, שנאמר צדק צדק תרדוף, רדוף אחר הצדקה ואחר גמילות חסדים^{יג}, מה שבר נמל על כך 'רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד' (משלי כג כא).

והדברים שייכים ביותר בימים אלו, שכנודע 'אלול' ר"ת איש לרעהו ומתנות לאביונים^{יד}, ללמד על מצוות היום שהזמן גרמא 'לראות' את השני ולהיטיב לו, בהכנה לקראת הימים הנוראים.

וירשת את הארץ, והוא שכר כללי, שכבר אמרו חז"ל (ב"מ ל:): 'לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה' ולא נהנו בפשרה לפנים משורת הדין, וענין זה גדול מאד, שתהיה קיום ירושלים על ידך ותלויה בכך.

ואל תאמר, היאך תתקיים ירושלים בזכות שאני אוותר ואתפטר, והלא יש עוד עבירות הגורמות חורבן ירושלים, שכנגד זה מסיים הכתוב לומר אשר ה' אלוך נותן לך, 'כלומר לך לברך, כי בזכותך יתננה ויעמידנה וכו', כן הבעל דין העושה פשרה בזכותו תתקיים ירושלים שלא תחרב'. והדברים נוראים למתבונן, כיצד איש יחיד המוותר משלו ומתנהג לפנים משורת הדין משפיע על כל העולם כולו.

ומעניין לעניין באותו עניין, מצינו לחז"ל (מדרש הגדול) שדרשו מקרא זה בהאי לישנא, צדק צדק

לו במז"ט תאומים בריאים ושלימים, וראה בכך אות מן השמים, שמאחר שהיטיב דרכיו רצה אלוהים את מעשיו ו'החזירו' לו גם אותו הילד ההוא שנולד מת (כי בכל המשפחות ש'מסביב' לא נראה כדבר הזה - לידת תאומים כבר דורי דורות)... כב. ידוע מה שאומרים בשם הרה"ק הרר"א מליזענסק זי"ע, שכיתות הרגליים לאסוף מעות לצדקה בד' קצוות העיר, מכפר לאדם אם נתחייב ח"ו בד' מיתות בית דין.

וב'ערוך השולחן' כתב (סי' רמ"ז ס"ה) מקובלני שאם מאסף צדקה לאחרים, חוסך בזה לדורותיו אחריו שלא יצטרכו לילך לחזור על הפתחים.

ועיי' 'פתחי תשובה' (י"ד רנ"ו סק"א) בשם תשו' יד אליהו (סימן נד) דצריך לעמוד מפני גבאי הצדקה בשעה שהולך וגובה מאיש לאיש.

וכך נהגו צדיקי הדורות אשר היו מכתתים רגליהם בעצמם לקבץ מעות לחלקם לעניים בלא לחוס על כבודם ומעמדם, וכן היה נוהג הרה"ק רבי יענק'לה מפשעווארסק זי"ע, פעם אחת לאחר שחזר על הפתחים מעד ונפל ונחבט ביותר, מיד פתח וסיפר, מעשה בעשיר גדול שעבר על אחד מחוקי המלכות ונתפס בקלקלתו ודנו אותו וענשוהו שעליו לקבל חמישים מלקות, מה עשה אותו עשיר, הלך בסתר אל הממונה להלקות ושיחד אותו במעות הרבה לבל יעניק לו מתנת ידו בכח ובחוזק מכות המשברות את כל הגוף, רק יעשה עצמו כאילו הוא מלקהו (כלומר שייף את השוט בחזקה ויניחהו על גבו ב'ניחותא'), סבר הממונה וקיבל, וכך עשה, היה מצליף השוט באוויר עד ממש סמוך לגבו כשהוא מונה אחת, שתיים וכו', אבל, בהגיעו למכה האחרונה נתן לו מכה נאמנה 'כמו שכתוב' בכל כוחו... שאלו העשיר, מאי האי, והרי שילמת לך ב'מיטב' שלא תכאיב לי, השיב לו הממונה, רציתי להראות לך ממה ניצלת... ועד כמה עליך להכיר לי טובה שלא קיבלת עוד ארבעים ותשע כאלו... סיים הרה"ק ואמר, הנה הצדקה היא התריס ומגן בפני כל פורענות, ורצו מן השמים להראות לי מאיזו פורענות גדולה ניצלתי בזכותה, על כן גזרו עלי ליפול, וממכה זו אלמד עוד כמה וכמה מכות כאלו הייתי צריך לספוג...

הרה"ק מסאטמאר זי"ע היה מעורר תמיד שגם גבירים ובעלי יכולת ילכו לאסוף מעות לצדקה ולא יסתפקו בנתינה הגונה משלהם, וכה אמר בדרך צחות לעשיר אחד, כי הנה ב' סימני טהרה יש בבעל חי, מעלה גרה ומפריס פרסה, ורמזו יש כאן ש'סימן טהרה' ביהודי כשהוא 'מעלה גרה' ומוציא משלו לאחרים, אך אינו מסתפק בכך אלא הוא גם 'מפריס פרסה' שמכתת רגליו ופרסותיו לקבץ נדבות... והוא גומל חסד בגופו ובממונו.

כג. ומדברי המדרש למדנו שיש לו לאדם לחזור ולרדוף אחר כל אופני הצדקה שניתן, מי שחננו השי"ת ויש לו משלו - עליו לתת צדקה מממונו, ואם לאו - שילך לאסוף צדקה מאחרים. וכלל הדבר שתמיד צריך האדם להיטיב לאחרים, וממילא יבין כל אחד שאין הדברים אמורים בצדקה ב'ממון' דייקא, אלא תמיד ישתדל לרדוף אחר

באר הפרשה - פרשת שופטים

יה"ר שנזכה להשכיל להתקרב אל ה'דודי', ויקויים אני לדודי ודודי לי, ונזכה כולנו יחד להכתב ולהחתם בכוח"ט בכל העניינים לאלתר לחיים טובים ולשלום.

צדקה וחסד, אם בדברי חיזוק ועידוד, או בנתינת כבוד לאחרים, או בנתינה מזמנו ללמד עם מי שזקוק לכך, וכל כיוצא בזה.

והדברים אמורים ביותר אל בחורי הישיבות העומדים להתחיל את ה'זמן' בקרוב, שחוב קדוש מוטל עליהם לקרב את הבחורים הצעירים שהגיעו זה עתה להיות מיושבי ביהמ"ד. וכבר איתא בגמ' (פסחים קיח.) לפרש מה שנאמר (ישעיה כג יח) 'כי ליושבים לפני ה' יהיה סִחָרָה לאכול לשבעה' (בפסוק מדובר על הכהנים היושבים בביהמ"ק ואוכלים ושבעים מהקרבנות, ודרשו בגמ' שקאי על היושבים בבית ה' לעסוק בתורה) שהכוונה על 'המקבל פני חברו בישיבה', והיינו שלומד עמו (כמבואר במהרש"א). ואם דברי תורה צריכים חיזוק בכל עת, קל וחומר עתה בעמדנו לקראת 'זמן אלול' הבעל"ט שצריך לקרב חבריו וללמוד עימם.

'המשגיח' הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל היה נוהג לעורר בשיחת מוסר הראשונה בימי אלול, כי הנה הגיעו בחורים חדשים לישיבה וצריך להאיר להם פנים ולקבלם בסבר פנים יפות, כי אכן זה ה'פתיחה' והיסוד לכל עבודת האלול... כד. דורשי רשומות אמרו לרמזו בשם החודש 'אלול' שהוא ר"ת 'וישאלו איש לרעהו לשלום' (שמות יח ז), ללמד כי מעיקרי עבודת הימים הוא לשאול איש לרעהו לשלום, וכמו שנרמז גם בלשון הכתוב (במדבר י כט) 'לכה איתנו והטבנו לך' שאף הוא ר"ת אלול, כי צריך לדאוג לשני ולהיטיב לו, גם 'אלול' ר"ת 'אהוב למעלה ונחמד למטה' (מלשון הגמ' בברכות יז.) שאם יהיה נחמד למטה בוודאי יהיה גם אהוב למעלה... וכן נרמז גם בשם הוי"ה ב"ה השייך לחודש אלול (וכמובא בסידורים בתפילת מוסף דר"ח) שהוא יוצא מסופי התיבות של 'וצדקה תהיה לנו כי' (לעיל ו כה), כי זה תפקיד הימים להרבות בצדקה וחסד...

ישקו העדרים

כל המוסיף לבקש רחמים זכות הוא לו (טור, או"ח תקפ"א)

שמעו נא רבותי למעשה נורא שאירע לאחרונה ושמענוהו ממכירי בעל המעשה, אברך בן עלייה מופלג, שקוע באהלה של תורה כל ימיו לרבות הלילות, אשר זכה כבר להשיא שנים מילדיו, והשתרגו על צווארו חובות עצומים שלא היה יכול לשאת אותם. לכן הפצירה בו ננו"ב, תורה מצאת כי יגעת מה נאכל מעתה... אין ברירה אחרת אלא שתיטול מקל נדודים ותצא לארצות נכר לזכות נדיבי עם במצוה רבתי של הכנסת כלה והחזקת ת"ח, אך הוא לגודל עדינות נפשו לא ידע כיצד יקיים דבריה בפועל, כיצד יהין לפשוט יד... אך לא עמד בגודל הלחץ זו הדחק, עד שנעתר לתחנוניה ונסע לארה"ב.

אמנם מאחר שלא הסכין במלאכה זו, כמעט שלא 'עבד'... עד שבלילה האחרון בטרם שובו לביתו ערך חשבון הכנסותיו וראה שאפילו לא הצליח לכסות הוצאות הנסיעה, ונשבר ליבו בקרבו ולא ידע מאין יבוא עזרו, בצר לו פנה באישון ליל לבית הכנסת 'שומרי שבת', הטמין עצמו בקרן זוית ושפך שיח לפני אביו שבשמים בדמעות שלישי, אולי יחוס ואולי ירחם עני ואביו... והנה בשעה שתיים וחצי (לפנות הבוקר) ניגש אליו איש יהודי שהיה נראה על פי חזותו כ'בר הכי'... ושאל אותו לפשר הבכיה הגדולה, האברך לא רצה להשיב לו, אך הוא הפציר בו עד שנפתח סגור לבו, וסיפר לו כל קורותיו וכל פרשת הכסף, וכיצד הוא עומד לשוב לביתו בלי כלום, ואינו יודע היאך יעזי פניו לפני בעלי חובותיו... נכמרו רחמיו של אותו יהודי, הוציא פנקס טשעקים (צ'קים) מחיקו, ונתן לו טשעק ריק, חתם בו חתימת ידו, ואמר לו, ערוך בנחת את חשבון חובותיך, והרשות בידך לכתוב בטשעק עד ל-150,000 דאללער... ולפדותו אצל הבנק, כי כל אשר יכתב ויחתם על טשעק זה אין להשיב.

אין צורך להאריך את גודל השמחה שאפפה אותו שהרי ברגע אחד עלה מבירא עמיקתא לאיגרא רמא... והלך למקום האכסניא לנום את שנתו, שינה רגועה בלא דאגות לאחר זמן ארוך שלא היה יכול לשכב ולישן בשלוה לגודל הטרדות שדחקו בו יומם ולילה...

בבוקר השכים והלך להתפלל שחרית כשכולו אומר מזמור לתודה על כל הטוב והחסד, ולאחר ה'עבודה שבלב זו תפילה' החל להרגיש ברעב שזה זמן רב לא אכל כראוי, וחשב לעצמו, ב"ה שיש בידי לאכול כאחד האדם, ואיני נזקק לאכול ב'הכנסת אורחים'... הלך לסעוד לבו בחנות והזמין לעצמו סעודה כמנהג בעלי בתים חשובים, ובסך הכל הגיע לסך ארבעים ושמונה דאללער. אחר שכילה לאכול ובירך על המזון פנה לשלם, פשפש בכיסיו ולא מצא, וביקש מהמוכר רשות לגשת לבית האכסניא כדי להביא משם מעות לתשלומין, אבל המוכר לא

ישקו העדרים

הסכים בשום אופן, ואמר לו, אינני בעל הבית כאן אלא פועל נאמן, וכבר היו מעשים מעולם באנשים שאחר אכילתם יצאו להביא מעות ועד היום לא שבו, ועלי הוטל לפרוע את הנזק, אם תרצה תוכל להתקשר לאחד ממכריך שיבוא לפרוע את החוב, אבל אינך יוצא ממפתן הדלת ללא תשלום בפועל.

לא נזכר בשום מכר, קרוב וידיד, עד שנזכר שמונח בחיקו אותו טשעק פתוח, הוציא הטשעק והראהו למוכר, ושאלו אם הוא מכיר את בעל הטשעק, ענהו המוכר אכן אני מכיר אותו, מידי פעם הוא ומשפחתו באין לסעוד כאן, ביקש האברך, תן לי ואגש אליו שכן מצאתי חן בעיניו, והוא ישלם עבורי, ענה לו המוכר לו י'הא כדברך, כתוב נא סך 48 דאללער בטשעק הלזה, ולאחמ"כ פנה אליו לבקש ממנו טשעק חדש עד כדי מילוי סכום של מאה וחמישים אלף... בלית ברירה עשה כדברי המוכר ומילא את הציק ע"ס 48 דאללער בלבד עבור הארוחה הדשנה (העלובה) מתוך כוונה לבקש מהנגיד טשעק חדש עד מאה וחמישים אלף.

משם הלך בלב כבד לבית הנדיב, בתקוה שלא איחר המועד, אולם לדאבונו הרב שינה הנדיב את דעתו, בתירוץ כי באמת אין דרכו כלל וכלל לתת כאלו נתינות - לא מיניה ולא מקצתיה, אלא מאחר שעמד לקראת משפט קשה על סכום של שתי מיליון דאללער ביקש רחמים מבעל הרחמים שיזכהו במשפט, וקיבל ע"ע לחונן איש יהודי - למלא כל צרכיו, כ'סגולה' שבעבור זאת ימלא ה' כל משאלותיו בנצחון המשפט, אך מאחר שנסתבב שמלאת הטשעק רק כדי למלא רעבונך... מן הנראה שאין אתה האדרעס (כתובת) הנכונה, ועלי לעזור ליהודי מסכן אחר... ויצא בפחי נפש ובכאב לב עמוק עד מאוד (למותר לציין שיד ה' לא תקצר ולמעשה ישועתו באה ממקום אחר), אבל לדידן הרווחנו לימוד נוקב כליות ולב, הנה יהודי 'נעבעך' זה, כבר היה בידו טשעק פתוח על סכום של 150,000 דאללער, וכבר היה בידו לצאת לחרות מכל החובות, והפסיד את הכל תמורת סעודה אחת טובה... בל נהיה כמוהו, בימים הללו כאשר השמים פתוחים עבורנו, נותנים לנו כביכול טשעק חתום, ובידנו למלא בו מיליוני מיליוני טובות וברכות, שנה טובה ומתוקה בכל העניינים, לכתיבה ולחתימה טובה, למחוק כל שטרי חובותינו, ולגזור עלינו גזירות טובות, להכתב בכל הספרים - ספר פרנסה טובה וכלכלה, ספר גאולה וישועה בכלל ובפרט, בל נבזבז את הזמן בדברים חסרי ערך, שלא נצא רק עם 48 דאללער ותו לא...

